

# - NPE 2.0 -

(1)

Titel

hoofdkoncepten.

- NPE nieuw: subtitel: bouwen, besparen, verdeelen & verbinden.
- verouderde en benaming keuzes → bijna hetzelfde.
- "verdelen bij schaarste": Nu slim inzetten energie en infrastructuur
- ↳ verdeling en inzet van energie / energie infra
- ⇒ "schaarste energie en infra" inzet waar dit het meest nodig is vanuit syst. persp.
- elektriciteit: "daarnaast nodig voor"
- "elektriciteit ruggegraat van het systeem ... daarnaast waterstofproductie" ⇒ waterstofproductie.
- waterstof. Toegevoegd: "bij schaarste aansluiten op hoogwaardig gebruik". aanpak: tijdig realiseren van infrastructuur.
- Rest niet veranderd.

publieke belangen:

- Rechtvaardig & participatief. Toegevoegd: "het is aan de overheid om handelingsperspectief te bieden aan eenieder om de nieuwe rollen in het energiesysteem te kunnen vervullen".
- toegevoegd: "transparante afweging van belangen". overheden moeten op alle niveaus transparant maken hoe ze publieke belangen onderling wegen en hierover voortdurend in gesprek blijven.
- toegevoegd bij perspectief systeem "een robuuste aanpak voor omgaan met onzekerheden". beleidsproces → mogelijkheid om in te spelen op veranderingen in kennis, obex, randvoorwaarden.
- Ketens: bronnen en technieken inwisselbaar. verspreiden afhankelijkheid bron, techniek, handelspartner.
- nationale shoring in EU context omgewisseld met nadrukkelijke rol voor het rijk & decentrale overheden.
- "wever groen vier dan grijze elden" weg (strategie blijft).

Robuustheid.

## Rol overheid #2

bij nadrukkelijke rol overheid: "de volwassenheid van ketens en markten is hierin een belangrijke factor. Bestaande markten zoals voor elektriciteit vragen om andere vormen van overheidstuning en regulering dan markten die vrijwel van de grond af moeten worden gebouwd zoals waterstof.

+ toezegging: Het kabinet wil aanvullende interbestuurlijke afspraken om de wisselwerking Rijk → lokaal soepel te laten verlopen.

bedrijven hebben ruimte nodig om te kunnen ondernemen, nieuwe dingen proberen en innoveren. "met name in Nieuwe ketens".

+ "de maatschappelijke kant van het energiesysteem. ↳ uitbreiding. Draaglijke laden.

bij energietransitie in een veranderende wereld: toegevoegd "geopolitieke ontwikkelingen". Nu expliciet: "het kabinet kijkt er met het NFE voor om de afhankelijkheid van andere landen buiten de EU te vermindern".

## Grafiek

### Ⓛ Maximaal aanbod

niet meer "uitgaan van hoogste vraagscenario's"

jammer: nog steeds "impact blijft nodig voor exportsectoren".

Electriciteit toegevoegd "flexibiliteit in het energiesysteem".

Flex komt uit aanbodkant (regelbaar vermogen), vraagkant (flexibele vraag), opslag en interconnectie.

ER zullen waterstof centrales nodig zijn.

Deel omzetten in waterstof of warmtebuffer.

Al maatregelen getroffen: oudersteuring e-baiters, waterstof electrolyse, ombouw gascentrales, voorbereiding

2 kerncentrales (die als basislast de behoefte naar flexibiliteit in het systeem vermindern)



LAN (netcouple) Tenet → extraverbindingen UK.  
Het kabinet onderzoekt wat nodig is om flex te ontwikkelen  
(impact op de publieke belangen).

Niet alleen kijken naar technieken maar ook naar mogelijkheden voor ruimtelijke structuur, rol van netten, marktmechanisme in de e-waart. vanuit de herziening van de EMD → naar verwachting komt er een verplichting voor lidstaten om de de ontv. van CO<sub>2</sub> vrije flex te monitoreren en een indicatief nationaal doel voor niet-fossiele flex te definiëren. **Herziening EMD (market design)**



bij waterstof "Import van waterstof via buisleidingen biedt belangrijke voordelen vergeleken met import van waterstof dragers per schip". (lagere kosten, lagere veiligheidsrisico's. → inzet op infra Europese waterstofinfra + uitbreiding naar NA en het MO.

"inzet op lokaal gebruik van warmtebronnen" wordt  
"inzet op forse opschaling van lokale warmtebronnen".

Waar is het beleid en uitvoeringsagenda? met daarin opgenomen de belangrijkste acties de komende 5 jaar.

### Brief Kamer 1/12

↳ Lange termijn visie op het energiesysteem + richtinggevende keuzes die de basis leggen voor de ontwikkeling van een volledig duurzaam en geïntegreerd energiesysteem.

↳ biedt handlevingsperspectief: wat komt er op je af en wat wordt er van je verwacht.

→ enkele toezeggingen.

• zomer: concept NPE vormde de basis voor de dialoog wat er

geroerd is. Dialoog over de uitwerking. => veel waarde  
ring -> enthousiasme over het feit dat het kabinet  
de regie pakt.

• PBL: reflectie op het concept NPE. Systematische manier  
waarop keuzen en gebruiksopties in samenhang worden  
bezien => belangrijke beweging op het beleid.

1) afwegingskader nodig voor publieke belangen en 2) door  
vertalen naar concreet beleid. 3) energiebesparing belangrijk  
+ ontwikkeling van de industrie doorslaggevend voor  
verwachte schaarste van energiedragers.

• vervolg: voortstellen voor 5 jaar. Daarna herzien (nieuwe  
ontwikkelingen + voortschrijdend inzicht)

Tussentijds 1x bijwerken. Maximale duidelijkheid voor  
investeringen. Jaarlyks beleidscyclus: planvorming/monitoring/  
evaluatie/verantwoording.

Kamer ontvangt 1x per jaar: Klimaatnota, energie  
voorbereiding van nota: dialoog met burgers/bedrijven/  
instellingen.

• uit consultatie + reflectie PBL: komende tijd inzet op:  
rol van flex, inzet koolstofarme waterstof, vroegtijdig

aanpakken van impact van hernieuwbare waterstofdra-  
gers, uitwerken biograndstoffenstrategie + lage opschal-  
ling collectieve warmtesystemen.

+ belangrijk om inzicht te krijgen in: - leveringszekerheids-  
risico's + duurzaamheidsimpact van grondstofgebruik.

• voortstellen PEH volgend jaar.

## PARTICIPATIE

Participatieverslag: 3 manieren van betrokkenheid:

1. digitaal lezer 2. energiedialogen mdo regio 3. 15  
losstaande bijeenkomsten.

Het betreft geen representatieve vertegenwoordiging  
van de Nederlandse bevolking.

PBL

proces

To do  
lijst.

ONS energieke land als slotevenement voor consumenten  
- Bij organisaties en professionals: grote steun voor publieke belangen en uitgangspunten. Bij burgers: minder.

Waarom

Economische groei.

• te weinig aandacht voor het consumptiegedrag, economie die niet langer uit gaat van groei → drastisch minder energiegebruik. NFE blijft uitgaan van een grote energievraag.  
→ antwoord Besparing is een hoofdkeuze. Nationaal programma energiebesparing. Doel: economische groei loskoppelen van uitstoot, niet groei belemmeren.

• gaat te veel uit van voortbestaan industrie die zelf is voor gekomen uit de beschikbaarheid van goedkoop fossiele en gaat ten koste van duurzaamheid, rechtvaardigheid, leefomgevingskwaliteiten. Maak keuzes!

→ antwoord sluit aan op verduurzaming. Elk industrie die kan en wil krijgt gelegenheid. Vitale industrie is onderdeel van strategische autonomie vd EU.

• kernenergie: veel reaches.

• snelheid en onmogelijkheden in de uitvoering. Stabiel beleid nodig, lange vergunningstrategieën. Richting is goed maar concreet?

→ antwoord vaste beleidscyclus. In definitieve NFE wordt er aan uitvoering en beleidsagenda aangekondigd.

• ondeelings botsen van publieke belangen: geen prioritering opgenomen. ongelijksoortige karakter. weging is contextafhankelijk. Per keer een afweging.

Primaire en publieke belangen?

Hoofd keuzes

a) maxime inzet op aanbod:

- "uitgaan van hoogsterraag" is weggehaald omdat het werd verkeerd begrepen. Idee was om tegenvallers te kunnen opvangen.

- steun op maximaal aanbod te weinig adaptief terwijl het wel zo werd bedacht.

b) energie besparing: belangrijkste hoeksteen. Extra bijlage over de maatschappelijke kant. Gaat in op gedrag.

c) slim inzetten op infrastructuur: in def. NPE nagaan op rol van de overheid bij het opbouwen van nieuwe ketens +

e) sterke internationale samenwerking. wel vragen over groene inzet op zelfstandigheid maar weinig verandering.

f) samenwerken. behoefte aan een centrale keuze over verdeling lasten/taken. ruimte houden voor decentrale sturing en regie. heldere afspraken tussen overheden.

Goede participatie: begrijpelijke informatie, openheid over keuzes + handelingsperspectief voor iedereen.

Heldere sturing op collectieve oplossingen. Kapitaal krachtigere mensen kopen individueel waardoor collectieve oplossingen duurder worden.

### ketens

#### • Elektriciteit

- meer aandacht nodig voor schone grondstoffen ook bij elektriciteit.

- marktwerking: kan alles echt marktgebaseerd.

- haalbaarheid CO<sub>2</sub> vrij 2035 → infrastructuur.

- vraag en aanbod bij elkaar brengen: monitor energiesysteem.

- betwisten haalbaarheid 5x zoveel hernieuwbare energie.

- is er genoeg groene waterstof: "het kabinet zal onderzoeken hoe de nationale doelen voor CO<sub>2</sub> vrij elektriciteitsysteem en groene waterstof (nationaal!) in samenhang geformuleerd en geïnstrumenteerd kunnen worden".

Collectief  
is individueel  
wanneer  
oplossingen

5x zoveel H<sub>2</sub>?  
genoes  
waterstof?

## \* kernenergie:

- afval: COVRA. eindbelegging beslissing 2100. operationeel 230.
- te duur: 24/7. 2025 Nieuwe Nationaal programma radioactief afval radio.
- 60 à 80 jaar. minder ruimtebeslag. scenario studie: kosten vergelijkbaar met / zonder maar met is nobuuter.
- niet veilig: vergunning. ANRS. calamiteitplan.
- duurt te lang: geen overhaaste beslissing. zorgvuldigheid aan het begin → minder obstakels in de vervolgfase. inzetten op 2035 in gebruikname. 2025 → voorkeurslocatie vastgesteld (Random het jaar)

⇒ aanvulling: duiding over radioactief afval + programma uitgelegd.

## \* flexibiliteit:

- Herziening van EMD → naar verwachting komt er een verplichting tot actief manieren ontwikkelen van CO2 vrije flexibiliteit.
- onderzoeken (uitvoeringsagenda) of kader / instrumentarium nodig zijn.
- passage herschrijven ⇒ breed kijken. NW Europees verband + ACM.

\* marktordening → bijv. cap. mechanisme. Grote zorgvuldigheid → ongewenste effecten. Rol bij huishouden + MKB flex → te weinig meegenomen. Rapport TNO → demand side response kan bijdrage leveren maar uitsluiten behoort onderzoek.

- \* infrastructuur → belang DC netten te zwak om.
- suggestie voor andere financieringsmethoden (infrastructuurfonds)
- ↳ Kabinet wil het onderzoeken met ACM + netbeheerder.
- energieplanning? Nee Kabinet wil meer planmatige en gebiedsgerichte uitbreiding + integreren met ruimtelijke ordening voor energie maar "het is niet de bedoeling dat infrastructuur een leidende rol krijgt".

energieplanning?

- netto's even aangekaart als obstakel voor nieuwe investeringen. Intenue uitgesproken om in dialoog te treden over dergelijke belemmeringen. Tja

hevee H<sub>2</sub>?  
Nee!  
Elektriciteit.

### • waterstofketen

- beter duiden publieke belangen. Erenwichtig en transparant.

- elektrificatie vs waterstof: een groep nadruk elektrificatie, andere waterstof. NPE  $\rightarrow$  robuust. Elektriciteit is ruggraat.

"voortdurend monitoren wat het juiste balans is"

- ouderbouwning gerichte inzet H<sub>2</sub>: electrolyse  $\rightarrow$  kostbare aanpak. Marginale productiekosten zijn hoog.

elektriciteit  $\rightarrow$  55-70% H<sub>2</sub>. Misschien later een bredere inzet. Nu grote onzekerheden (internationaal) + tempo van broeikasreductie  $\rightarrow$  niet robuust om te rekenen op toekomstige kostendalingen + grotere beschikbaarheid H<sub>2</sub>.

- importafhankelijkheid? Gezonde mix binnenlands + import + diversificatie + eisen stellen aan rvo.

waartaal

- rol waterstof elektriciteitssector: heel efficiënt. blabla (blz 14)

- blauwe waterstof: lock-in of onmisbaar met risico's voor investeringen (zeker met RE<sup>3</sup> III).

↳ tijdelijk maar lange tijdelijkheid is een issue.

↳ ambigie rondom CO<sub>2</sub> vrije elektriciteitssector  $\Rightarrow$

vraag naar blauwe H<sub>2</sub> aanpak en investeringszekerheid verminderen.



### • Koolstofketen

- zoeken relatie II3050: wel ruimte gelaten voor fossiele koolstofdragers  $\Rightarrow$  aanpassing beleidsinzet. Technische en economische haalbaarheid fossielvrije samenleving 2050 gaat worden onderzocht.



biogroenstoffenstrategie nu toegezegd (Link ministerie van LNV).

in de elektriciteitssector: toegevoegd → "bij voorterre macht de e-sector in 2035 gaan gebruik maken van (duurzame) kooldioxyde". BECCS: "hier heeft men belofte aan duidelijkheid over de ruimte die het kabinet hieraan geeft". Het is aan een volgend kabinet.

### • Warme kolen:

- lokale warmtebronnen moeten nog meer worden uitgelaten. (met warmte opslag, hubs, power 2 heat) → uitgediept in NPE.
- gebrek aan sturing. WCW: oploading EN zorgpunt. te vrijblijven de kader. "het kabinet herkent deze zorgen en communiceert hierover regelmatig in het context van voortgang WCW en WGiW".

### • decentraal / centraal ⇒ S B.

## Sectoren

- meer aandacht voor MKB + cluster 6.
- Nieuwe bijlage maatschappelijke kant.

### • Keuze klimaat en energie (4 december 2023).

Nieuwsuur uitzending (Noë van Hulst).

Kan je nou zomaar stoppen met klimaatbeleid → Europa is op weg naar klimaat neutraliteit. Klimaat wet 55%. werkgroep van ambtenaren. Hongarije landen die maar boetes voor lief hebben genomen. om het doel te halen → additioneel beleid nodig voor 55%. moet meer gebeuren in de landbouw/mobiliteit.

Alvast de pijnpunten bespreken. Krimpen van veestapel / rekening rijden. Kalmer aan doen: achter in de bus zitten, minder mee bepalen, verslechtering investeringsklimaat.

BECCS  
→ onduidelijk!

Ne!!!

uitvoeren, uitvoeren, uitvoeren (volgende staat niet vast)  
Oubureaucratische ministerie. Niet bal naar elkaar toe.  
Spelen tussen ministeries.

- Soort IBO rapport → SG heeft erom gevraagd. Keuzes tot 2030 + weg eraan met keuzes.

### 10 keuzes

- nu investeren → perspectief scheppen. Later → rijpende
  - Beleidscontinuïteit → investeringszekerheid.
  - doortastende aanpak mbt knelpunten.
  - netcongestie blijft nog jaren een probleem.
  - 55% → meer doen → landbouw + mobiliteit + meer met energiebesparing (+ bijmenging transport)
  - 2040 doel: wat te doen. 2024 → Nieuw klimaatplan met iets over doelen. Europa naar verwachting 80%.
  - knopen doorhakken.
  - afderevare industriepolitiek ⇒ alles prima (verwachten scheppend)
- of clean tech race.
- proactieve internationale samenwerking.
  - hoe te financieren.

10. Niet echt  
Klank  
voort  
goed

opdracht: keuze ruimte in het huidige beleid (2030) in kaart brengen + richtingen en keuzes voor LT.

- IBO stuurde op 55% 2030. Beperkt deel is meegenomen in beleid (veerjarenbesluitruiming).
- dit rapport ⇒ meer / minder ruimte bij aanpak van aansluiting.
- NPE ⇒ heel veel keuzes waar binnen nog echt keuzes gemaakt moeten worden.

Belangrijkste knelpunten netcongestie / stikstof / ruimte vergunningen / arbeidsmarkt. ECHT TOP!

wat is het probleem. waar komt het door. wat doen wij eraan en waarom. is dat nog niet genoeg?

Opdracht

netcongestie: fase investeringen (5 mld €) 6.600 bedrijven in de wacht voor afname. 8800 voor teruglevering. vanaf 2026 worden ook huishoudens geraakt.

→ Landelijk Ache programma netcongestie + aanvullende maatregelen: 1) sneller bouwen 2) beter benutting 3) stimuleren flex 4) efficiënt gebruik LS.

→ wel / geen ingrijpendere maatregelen.

→ nu ACH bevoegd voor juiste prikkels efficiënt netgebruik.  
↳ markt / netbeheerders meer voorstellen laten doen.

→ blijft bestaan.

optie 1: ruimtelijk sturen vraag / aanbod. achef grondbeleid. gebiedsgerichte uitbreiding, omgevingswet.

optie 2: gebiedsgerichte planmatige netuitbreidingen // wijkaanpak  
⚠ in één keer toekomstgericht maken gebied.

optie 3: prioriteren netuitbreiding (veelenvormigen / woningbouw / stikstof op grote uitstoten)

optie 4: voortvarende ontwikkeling hubs (standaard contracten)

optie 5: digitalisering

optie 6: capaciteit bij lokale overheden helpen uitbreiden.

optie 7: perspectief voor partijen in de wachtlijst: bijv voor grote aanvragen reserveringsvergoeding vragen.

Stikstof: beperkt de transitie. energie infra → kleine tijdelijke uitstoot programma ontwikkelen onder omgevingswet.  
stikstofbank / prioritering.

Ruimte NPE: mogelijkheden zoeken om ruimtebeslag te beperken.  
industrieclusters / aanlandlocaties → 400-500 ha (1000 voetbalvelden)  
keuze: pro-achever ruimte reserveren of niet?

optie 1: ruimtevraag → reserveren op basis van marktindicatie.  
(concreet wat nodig is).

opie 2: ruimte vraag beleggen bij gemeenten. Maar kunnen ze knopen doorhakken en gemeentelijke overschrijpende belangen borgen.

opie 3: vanuit het Rijk ruimte reserveren.

Op zee So GW nodig in 2040. pro-actief kiezen voor natuurversterking.

Ammoniak transport zal modieu: buizen of spoor/weg.

vergunningen → radicale versnelling.

"Het zwaarwegende maatschappelijke belang van de snelle aanleg van een veilige energie infra (haken doelen) moet afgewogen worden tegen andere maatschappelijke belangen.

→ beschikbare tijd voor rechtsbescherming belanghebbenden / tijd voor participatie.

→ al opies vertkend als onderdeel van de crisis & herstelwet.

→ versnelling door juist op voorhand meer participatie te doen  
↳ minder kans op lange procedures.

Opies → zo snel invoeren van RED III → maakt het mogelijk om gebieden aan te wijzen waar vergunningverlening versneld wordt. Renewable Energy Acceleration Locates.

Plan MER → gaan.

→ garantie stelling overheid: beroepsprocedure → mensen aannemen, materialen, grond met kans op vernietiging.

→ extra middelen Raad van State.

Arbeidsmarkt Achterplan Groene en digitale bouwen.

verhoging instroom onderwijs. productiviteits groei.

shoring overheid weinig effect. werkgevers zijn aan zet!

Keuzes:

- opleidingen goedkoper maken.
- selectieve arbeidsmigratie.
- digitalisering + industriële aanpak.

Strategische keuzes

• over doelen: andere verplichtingen waar NL aan mee moet voldoen.

Klimaat

- ambitie verhogen: vergroot knelpunten + risico's op welke kansen dat je veel moet compenseren.
- wettelijk vastgesteld of niet? flexibiliteit kan bindend doel.
  - geen nationaal doel voor 2040 → als nog nationaal beleid EU volgen nodig.
  - nationaal doel 2040 dat aansluit op EU doel.
  - doel 2040 hoger dan EU (rechtvaardigheid) → weglet?

energiebesparing

- alleen nationaal doel/geen sectorale doelen.
- streefdoelen + aanmoediging sectoren.
- wettelijke verplichting. Minder flex tussen sectoren.

Broeikasafdrak

- circulariteits doel
- bk vafdrak doel
- nationaal doel via circulaire maatregelen.

verduurzaming energiesysteem

- NPE → nog keuzes kern + besparing.
- geen technieken vooraf uitsluiten.
- CO2 vrije flex → markt mechanisme moet prikkels geven.
- energie innovatie intensiever ondersteunen.

- CO<sub>2</sub> vrije elektriciteitsrekening: - behoud streven 2035
  - ↳ significante Hz vraag
  - streven loslaten;
    - ↳ betaalbaarheid korte termijn + leveringszekerheid.
    - houde normering → verbaad aardgas terug met CCS.

- Keenenergie: - kerncentrales → nog discussie nu rd staat
  - + financiële bijdrage.

- 7 GW uit NPE.
- afschalen → afbreukrisico.

↳ SMR's. 2040 maar regie nodig (geen passende beleidskader / locatieruimte)

- WOL/WOZ: Schuiven is niet realistisch. Keenenergie duurt lang. impact nieuwe energiedragers → ampere uitwisseling.
  - WOZ → meer standaardisatie in de EU (grote schepen bouwers willen dit).

• back up instrument als subsidie-vrij met meer

werk (contract for difference).

- waterstof: duidelijkheid scheppen over de rol van blauwe waterstof.
  - <sup>net</sup> tussch tussch elektrolyser ↓

- verloop risico infrastructuur + opslag.
- normering → kosten verminderen.

Achtere schuren (duur), normering (impact concurrentie) niets (straks vertraagd).

\* Blauwe Hz: faciliteren (transport, opslag), achter ruimte maken door lagere ambities groen, achter stimuleren (lock-in).  
 \* impact: markt / corridors / terminals / inkopen vanuit de overheid.

## Koolstofgebruik voor energie en CCS

- toch overwegen biograndstoffen voor energie. ondanks luchtkwaliteit / vezel + schone H<sub>2</sub>. BECCS → negatieve emissies.
- beprijzing negatieve emissies → must-run ipv flexibel + lager gebruik biograndstoffen. CCS gebruiken voor vermijdbare emissies.

## warmte → Collectieve warmtesystemen lopen echt achter.

- Stimuleren realisatiekracht collectieve warmtesystemen.
- Collectief warmtenet aantrekkelijk maken voor eindgebruikers.
  - Sterker subsidiëren BAK.
  - SDE++ budgetruimte
  - uitgangspunten / beweningsinitiatieven.
  - pilots.



## Industrie voorspelbaar / stabiel. Internationale karakter.

ETS bereikend als basisinstrument of aanvullend nationaal beleid erbij.

voorwaardenscheppend → weinig risico van verkeerd kiezen maar kan zorgen dat infra te laat komt. [NPE]

of inzetten op groei van een nieuw ecosysteem → clean tech race.

Maar kunnen ook: ① ontwikkelen van een instrument voor het reduceren van de ketenemissies. ② zich inzetten van een herziening van de staatssteunkaders. ③ verbreding scope maatwerk afspraken.

Mobiliteit: - stevig inzet op bijmenging + EV beleid + betalen naar gebruik.

- EV • gewichtscorrectie voor EV's in motorrijtuigenbelasting.
- nameerij zwaarere wagenpark 2027.
- duidelijker maken van nieuwe auto's op fossiele brandstof.

interessant

Argument Landelijk gebied.



BNG onderzoek. Lagere inkomens rijden minder km gewind-  
deld. Huishoudens in het LG hebben meer auto's, dus  
meer km verspreidt over meer auto's.

Dus systeem waarbij de KRS naar rato van het aantal  
gereden km wordt betaald niet nadelig.

Scheepvaart, luchtvaart (vliegbelasting omhoog?).

Maatregelen: ophres. Kton. Verwijzing IBO files.

gebouwde omgeving meer van hetzelfde.

"Cohesiviteit van beleidvoornemens essentieel".

- meer out zoning. - voorbeeldfunctie rijtuimkoop.
- vaststelling aanbod
- NIP + fixers. "om huishoudens volledig te ontzorgen in  
kosten om tot de isolatiestandaard te komen, is de  
inschatting dat er een financieel gat is van gem.  
14,000 € / woning.
- alles aanbieden via een lotet.
- normering bij Verkoophuis - binnen 5 jaar.

rammelt

Overkoepelende keuzes.

- circulaire economie.
- niet-energetische materiaalgebruik (78-79-80).

De sociale kant -> "Handelingsperspectief". Hoe breng je duurzame  
keuzes dichterbij voor die groep die nu minder handelings-  
perspectief heeft. Bijv geen en vergoeding of lease auto.  
inkomen compensatie? Dan erg gericht.

NL moet juli 25 een sociaal klimaatplan indienen

↳ Social Climate Fund onderdeel van Fit455 om  
effecten van ETS 2 (2025-2032) op huishoudens  
en kleine bedrijven te beperken.



86

- compensatie voor gemeentes waar nieuwe energie infrastructuur (voorbeeld Duitsland) 0,2 cent/kwh? <sup>(AP)</sup> komt
- afbouw salderingsregeling nettaaierven huishoudens  
↳ 2030 + 70% elektra, + 12% gas.
- opties om belasting te betalen (waar wie helpt je precies).

Fossiele subsidies

1. afschaffen binnen nu en 2 jaar
2. afschaffen per 2030
3. afbouwpad op basis van handlingsperspectief (mfa/alt).
4. afschaffen in internationaal verband.

Maatschappelijke kant (NPE).

Maatschappelijke kant van het energiesysteem (NPE)  
 vertrouwen, weerstand, ongelijkheid. Hoe duurzame investeringen door te voeren. Inzetten op weghalen van barrières bij duurzaam gedrag.

voetnoten Blz 4: Leeswijzer

- verschillende "hoedanigheden van burgers"
- Hoofdvraag: hoe komt er een brede inclusieve maatschappelijke beweging op gang die bijdraagt aan het realiseren van een rechtvaardige, participatieve en betaalbare transitie naar een klimaat neutraal energiesysteem in 2050
- 60% van de NLeers heeft het gevoel dat de kosten niet eerlijk worden verdeeld tussen burgers en bedrijven en 45% tussen burgers
- rechtvaardigheid > verdelingsvraagstukken. ook procedurele en erkenning.  
Salderen niet meer passend. "verduutamer verdient ipr.. verdeling naar draagkracht.
- noodzaak voor ex ante beleids evaluatie.
- gesprek actief aan gaan met openhouding overheid.
- toegankelijk / laagdrempelige informatieverstrekking.

Burgers → ① inwoner/stemgerechtigde ⇒ kabinetsvisie burgerbetrokkenheid  
② consument/producent bij de energietransitie.  
⚠ blz 19 OKG moment.

Drijfveren/barrières om duurzame keuzes te maken:

- Capaciteiten: vaardigheden, kennis, goede, natuurlijke momenten
  - omstandigheden: fysiek, financieel, sociaal
  - motieven: attitude, urgentie, persoonlijke waarden.
- 3 factoren bij draagvlak: ervaren eerlijkheid, effectiviteit, impact op eigen leven.

③ Burger als lid/sprinkler van een coöperatie.  
↳ welke redenen om erbij betrokken te zijn.  
↳ hoe worden beleidsprocessen ervaren.

④ Burger als weetnemer. "banen verdwijnen, banen verschijnen". 95,000 openstaande vacatures voor halen van klimaat doelen (60k technische) → studie UWV.

• HKB: nog erger dan eerste NPE → gewoon lijst aan "wat doen we al voor ze". blz 30  
opfoep: meer kennis spreiding/deling.